

SCHIMBAREA LOCAȚIEI UNUI DEPOZIT DE BUNURI CULTURALE MOBILE ȘI ROLUL CONSERVĂRII PREVENTIVE ÎN ACEASTĂ OPERAȚIUNE

MONICA DRUȚA
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Lucrarea de față este o încercare de a teoretiza modul de organizare a activității de mutare a locației unui depozit de bunuri culturale mobile și de a evidenția rolul conservării preventive în ceea ce înseamnă și presupune această operație, toate văzute prin prisma experiențelor acumulate în timpul schimbării locației patrimoniului deținut de două instituții muzeale.

Având în vedere faptul că în lumea muzeală românească actuală, reorganizarea expozițiilor de bază și a depozitelor de bunuri culturale mobile sunt unele dintre principalele obiective ale proiectelor manageriale, se impune cu necesitate o atenție deosebită manipulării și mișcării bunurilor culturale mobile de patrimoniu.

Schimbarea locației unui depozit de bunuri culturale mobile reprezintă o operațiune complexă în cadrul activității unui muzeu, ce are ca obiective principale păstrarea integrității fizice a bunurilor strămutate și siguranța lor. Fiind încadrată în rândul manipulării și mișcării bunurilor culturale, relocarea unui depozit de bunuri muzeale trebuie să facă parte din activitatea unui conservator acreditat și trebuie atent supravegheată de către acesta.

Asemenea organizării unui depozit de bunuri culturale mobile și schimbarea locației sale trebuie executată având în vedere un plan de activitate bine stabilit care să cuprindă proiectul acestei activități. Consultând literatura de specialitate care abordează tema managementului proiectelor, am încercat să adaptez unele noțiuni de proiect în organizarea unei activități de conservare preventivă. Proiectarea unei activități înseamnă planuirea modului de realizare al acesteia de la concept și până la finalizarea acesteia. Proiectul trebuie să cuprindă:

- scopul său;
- obiectivele care trebuie atinse și ordinea lor;
- acțiunile ce trebuie întreprinse, când încep și când se finalizează;
- modul de repartizare a muncii și persoanele responsabile cu desfășurarea acesteia, în cadrul acțiunilor întreprinse;
- costurile și resursele necesare desfășurării acțiunilor¹.

Scopul principal al proiectului este mutarea fără a pune în pericol existența bunurilor culturale mobile care fac parte dintr-un depozit muzeal.

Obiectivele care trebuie atinse sunt următoarele:

¹ Cervinski, Dragoman, Dominic 2009, p. 1-10.

- asigurarea integrității bunurilor în timpul ambalării, a transportului și a rearanjării în modulele de depozitare;
- asigurarea stării de repaos și a stării de conservare avută inițial în modulii de depozitare;
- asigurarea securității bunurilor culturale mobile în noua locație;
- accesul ușor la studierea unui bun cultural în interiorul noului depozit.

Prima acțiune întreprinsă este identificarea spațiului ales și verificarea lui din punct de vedere al conservării relative. Începe în momentul în care s-a ales locația și se finalizează când spațiul este conform cu normele de conservare în vigoare.

Această acțiune trebuie să se execute de către un conservator acreditat. În identificarea și alegerea spațiului se va avea în vedere dimensiunile sale, locația, zonele de acces și dimensiunile acestora. Fiind vorba despre o mutare, dimensiunile noii locații trebuie să fie egale sau mai mari decât cele precedente. Dacă dimensiunile spațiului se încadrează în dimensiunile necesare mutării colecției muzeale, iar locația și zonele de acces respectă prevederile legale ale normelor de conservare și restaurare, atunci se trece la verificarea locației. Verificarea locației din punct de vedere al conservării preventive înseamnă verificarea calității spațiului destinat să găzduiască o colecție de bunuri culturale mobile de patrimoniu.

Un spațiu destinat depozitării în condiții optime de conservare a unei colecții de bunuri culturale mobile trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie stabil din punct de vedere al microclimatului;
- salubru, adică să fie lipsit de umiditate ascensională (igrasie) și de infiltrații;
- lipsit de poluare alcalină;
- cu podele și plafoane rezistente;
- cu instalații fiabile;
- prevăzut cu sisteme de alarmă și supraveghere video².

Microclimatul muzeal înseamnă monitorizarea umidității relative și a temperaturii. Conform prevederilor legale ale Normelor de Conservare și Restaurare, valorile umidității relative trebuie să se încadreze între 50-65% (fără fluctuații), iar ale temperaturii nu trebuie să depășească 22°C. Verificarea microclimatului trebuie efectuată pe un interval de timp de cel puțin 6 luni (calculate în așa fel încât să cuprindă și funcționarea sistemelor de încălzire) înaintea mutării efective a bunurilor culturale mobile.

Un spațiu salubru este lipsit de umiditate ascensională și de infiltrații de apă, deoarece apa, indiferent de forma în care apare, într-un depozit de piese muzeale, poate produce degradări ireversibile. Creșterea și scăderea valorilor

² Moldoveanu 2003, p. 136-141.

umidității relative și a temperaturii determină o serie de efecte fizice, chimice și biologice asupra bunurilor culturale mobile care pun în pericol integritatea lor.

Pentru evitarea poluării alcaline trebuie respectată condiția legală prevăzută de către Normele de Conservare și Restaurare, ca de la ultimele lucrări de construcție și restaurare a spațiilor să fi trecut cel puțin 3-6 luni.

Dacă avem în vedere amenajarea unui spațiu de depozitare la etajul unei clădiri atunci rezistența planșei se va calcula de către persoane abilitate – arhitecți, ingineri constructori, etc.

Pentru a se evita producerea de accidente și a unor situații neprevăzute (inundații, incendii, etc.) care pot pune în pericol bunurile de patrimoniu, într-o încălțare este necesară verificarea și remedierea problemelor, dacă este cazul, la instalația de energie electrică, la instalația de energie termică, la instalațiile de apă curentă și de canalizare.

Prezența unui sistem de alarmă și de prevenire a incendiilor este primordială în verificarea și restricționarea accesului în încălțare, cât și pentru întâmpinarea unor accidente sau dezastru care ar provoca daune bunurilor. Prezența sistemelor de alarmă și de monitorizare, alături de eliminarea accesului persoanelor neavizate în zona depozitelor constituie principalele măsuri de prevenire a sustragerilor de bunuri culturale. Dacă în cazul unor furturi de bunuri culturale se poate vorbi de recuperarea lor, în cazul unui incendiu, pierderea bunurilor culturale este definitivă. În acest sens depozitele de bunuri culturale trebuie să fie dotate cu senzori de detecție a fumului și cu extincitoare portabile.

În cazul unor dezastru naturale sau în cazul unor conflicte armate, chiar dacă există multe păreri ce susțin că măsurile de prevenire în aceste cazuri sunt o risipă de bani, pentru a diminua pierderile este recomandat să se realizeze o listă cu cele mai importante bunuri culturale ce trebuie evacuate prima dată. Aceste liste trebuie să existe în fiecare depozit, să fie cunoscute de gestionarii depozitelor și de muzeografi, în plus modulii de depozitare și ambalajele ce conțin astfel de bunuri trebuie să fie marcate vizibil pentru a ușura identificarea lor imediată³.

Calculul financiar va cuprinde plata personalului implicat în aceste verificări, dacă este cazul cumpărarea / închirierea spațiului, eventualele modificări arhitecturale ale sale, verificări și remedieri ale defectelor găsite la instalația de energie electrică, la instalația de energie termică, la instalațiile de apă curentă, de canalizare și achiziționarea de sisteme de securitate și prevenire a incendiilor.

Următoarea acțiune întreprinsă este organizarea activității de mutare a bunurilor culturale. Începe în momentul în care s-a ales spațiul pentru mutarea colecțiilor și se termină când toate bunurile culturale au fost ambalate. Responsabili cu această acțiune sunt: conservatorul acreditat al instituției,

³ Johnson, Horgan 1976, p. 26.

muzeograful colecției, gestionarul colecției și un informatician specializat în programe de editare și desen grafic. Aranjarea modulelor de depozitare în spațiul ales se poate face virtual înaintea mutării cu ajutorul programelor informatizate de editare și desen grafic. În urma acestei operațiuni conservatorul va putea repartiza virtual bunurile culturale mobile pe formate în module, folosind notări care să ajute la identificarea lor din ambalaj.

Modul de derulare al acestei acțiuni depinde foarte mult de felul mobilierului de depozitare al noului spațiu. Dacă mobilierul utilizat acolo va fi cel avut în locația precedentă atunci lucrurile se simplifică din punctul de vedere al organizării bunurilor culturale, păstrându-se și în noua locație locul avut inițial de bunul cultural. Se vor identifica și păstra formatele deja existente, și după acestea se va concepe ambalajul utilizat la mutare. Dimensiunile și forma ambalajului ales vor ține cont de dimensiunile bunului cultural, plus câțiva centimetri suplimentari pentru ambalajul auxiliar (folie cu bule, hârtie de filtru, vâl japonez, etc.), pentru a evita contactul direct cu piesa), de natura bunului aflat în interior, de căile de acces, de modul de transport și de manevrare. În cazul bunurilor culturale mobile de dimensiuni și greutate mari se vor alege ambalaje rezistente. Ambalajele vor fi etichetate pentru o mai bună ordonare a lor. Eticheta va conține numărul de inventar al pieselor aflate în el și modulul de depozitare destinat lor, inclusiv numărul poliței. Se vor alege ambalaje de carton cu capac pentru piesele restaurate, deoarece aceste cutii nu se vor suprapune. Pentru piesele arheologice cu greutate ridicată (tegule, elemente de canalizare, paviment, fragmente ceramice, fragmente de monumente din piatră, monumente din piatră de dimensiuni mari, etc.) se vor alege euro-containere și nave realizate din polietilenă de înaltă densitate. Pentru piesele textile se vor alege cutii de carton tipodimensionate și saci de polietilenă în cazul textilelor mari, dar care vor fi folosiți doar la transport, piesele fiind imediat scoase și așezate în modul.

Dacă în noua locație modulele de depozitare vechi nu se pot utiliza atunci se vor concepe module de depozitare noi. În concepere se va ține cont de posibila interacțiune a lor cu suprafața bunului depozitat, de formatele deja existente în vechea locație, de greutatea bunurilor depozitate, de accesibilitatea la aceste bunuri, de folosirea eficientă a spațiului și de capacitatea lor de a oferi protecție. Pentru bunurile culturale din materiale organice, pentru bunurile culturale de valoare deosebită și pentru bunurile de dimensiuni mici se recomandă folosirea unui modul închis. Pentru bunurile din materiale neorganice se recomandă modulii deschiși, cu precizarea că ele trebuie protejate de praf în ambalaje tipodimensionate. Ca tip de module de depozitare se vor alege în cazul reorganizării totale, raftul metalic cu poliță mobilă și dulapul metalic mobil pe șine. Raftul metalic cu poliță mobilă este cea mai ieftină, flexibilă și eficientă alegere, deoarece asigură o utilizare maximă a spațiului, iar dulapul metalic mobil este cea mai sigură și eficientă modalitate de depozitare a bunurilor a căror stare

de conservare și componentă materială permite acest lucru. Pentru bunurile cu o stare de conservare slabă se recomandă dulapul metalic fix.

Ambalarea efectivă a bunurilor culturale mobile se va desfășura avându-se în vedere siguranța bunului cultural.

În calculul financiar se vor regăsi prețul modulelor, al ambalajelor, al materialelor auxiliare și al personalului implicat.

A treia acțiune în cadrul proiectului nostru este transportul bunurilor culturale mobile din vechea locație în cea nouă. Va începe în momentul în care bunurile culturale sunt ambalate și repartizate pentru transport. Persoanele implicate sunt: conservatorul acreditat al instituției, muzeograful colecției sau gestionarul colecției și personalul necesar încărcării, descărcării ambalajelor cu bunuri culturale mobile și transportului din vechea în noua incintă. Persoanele implicate vor fi instruite de către conservator în ceea ce privește siguranța mișcării bunurilor. Ambalajele nu vor fi trase, trântite, aruncate, vor fi fixate bine în interiorul mijlocului de transport.

Operațiile se vor repeta până când toate bunurile culturale au fost mutate în noua locație.

Transportul bunurilor culturale mobile din vechea în noua locație de depozitare va ține cont de repartizarea efectuată virtual de către conservator, astfel ambalajele vor fi transportate grupat, pentru fiecare modul în parte. Când greutatea ambalajului este mare se vor utiliza transpaleți manuali hidraulici, transpaleți manuali cu ridicare hidraulică și cărucioare de transport pentru scări.

Calculul financiar în această operațiune va avea în vedere plata transportului și a personalului implicat.

A patra acțiune este aranjarea bunurilor culturale mobile în modulele de depozitare. Va începe în momentul în care prima tranșă de ambalaje cu piese muzeale va ajunge în noul depozit. Acțiunea se va finaliza în momentul în care toate piesele vor fi așezate în modulele de depozitare. Persoanele implicate: conservator acreditat, muzeograful de colecție sau gestionarul colecției.

Când prima tranșă de bunuri culturale va ajunge la noua locație acestea vor fi dezambalate, unde este cazul, și așezate în modulele de depozitare, pentru a se evita formarea unei aglomerări ce ar putea duce la deteriorarea și distrugerea bunurilor culturale. Piesele nu vor fi așezate jos, nu vor fi trântite, târâte și prinse de zonele restaurate.

Calculul financiar în această operațiune va avea în vedere plata personalului implicat.

A cincea acțiune și ultima este conceperea și redactarea mijloacelor de evidență necesare în găsirea rapidă a bunurilor culturale. Acțiunea va fi efectuată de către conservatorul de colecție sau gestionarul colecției și va începe după ce toate bunurile culturale vor fi aranjate în modulele de depozitare. Ea va fi

finalizată când operațiunea de găsimă a lor se va face într-un timp scurt fără ca aceasta să implice o manevrarea inutilă.

Mijloacele de evidență a bunurilor culturale mobile în interiorul unui depozit de bunuri culturale mobile sunt: *Catalogul topografic al depozitului* (în format scris și digital) și *Registrul de mișcare a bunurilor culturale*.

Catalogul topografic al unui depozit este „harta” locației, cu ajutorul căreia bunul cultural este găsit ușor, în timp scurt, fără a pune în pericol integritatea sa sau a altor bunuri. Cuprinde toate bunurile existente în depozit și diferite notări care să ajute identificarea rapidă a acestora (modulul, polița și rândul).

Registrul de mișcare a bunurilor culturale dintr-un depozit este singurul document de evidență a mișcării bunurilor culturale aflate în el care ne spune dacă bunul cultural este în depozit, dacă este în laborator, la departamentul de cercetare sau dacă face parte dintr-o expoziție. În alcătuirea și conceperea sa trebuie să existe o rubrică în care să se poată menționa aprobarea conducerii instituției muzeale în ceea ce privește mișcarea unui bun cultural de patrimoniu.

Calculul financiar în această operațiune va avea în vedere plata personalului implicat și a materialelor auxiliare necesare.

În concluzie se poate afirma cu certitudine că activitatea de schimbare a locației unui depozit de bunuri culturale mobile înseamnă mai mult decât o simplă activitate fizică, iar organizarea sa eficientă este modul în care o instituție muzeală își protejează patrimoniul.

Changing the location of a warehouse of movable cultural goods and the role of preventive preservation in this operation

This paper is intended to be a model for organizing the change of location of a mobile cultural goods warehouse. It is written by an accredited conservator and only tackles the protection of goods.

List of illustrations

Fig. 1 – Table header model for topographic record

Fig. 2 – Table header model for the record of moving cultural goods in a warehouse

Fig. 1 - Model cap de tabel Registru Topografic

Nr. crt.	Număr de inventar	Denumire piesă	Modul în care este situat	Polița pe care este situat	Rândul pe care este situat

Fig. 2 - Model cap de tabel Registru de mișcare a bunurilor culturale dintr-un depozit

Nr. crt.	Număr de inventar	Denumire piesă	Data ieșirii	Scopul eliberării	Locul în care este dus	Data întoarcerii	Aprobare director/manager – document numărul și data

Abrevieri bibliografice:

Cervinski, Dragoman, Dominic 2009 – A. Cervinski, I. Dragoman, C. Dominic, *Minighid de Managementul Proiectelor*, Universitatea Babeș-Bolyai, Oficiul de accesare a fondurilor europene [Online], pp. 1 – 9. [Accesat la data de 13.08.2018]. Disponibil pe internet la adresa:

http://fondurieuropene.centre.ubbcluj.ro/utile/files/Minighid_de_Managementul_Proiectelor.pdf

Johnson, Horgan 1976 - Johnson E. Verner, Horgan C. Joanne, *Museum collection storage*, Series Protection of the cultural heritage, Paris, UNESCO, Technic, 1979

Moldoveanu 2003 – Aurel Moldoveanu, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, Centrul Pentru Formare, Educație Permanentă și Management în Domeniul Culturii, Ministerul Culturii și Cultelor, București, 2003

Cuvinte-cheie: conservare, patrimoniu, depozitare, mutare, bunuri

Key words: preservation, heritage, storage, moving, goods